מ: השולח פרק רביעי גיטין

וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה. לא נהירא לרבינו שמואל פי' הקונטרס דמפרש על שמיה דקטן שאין מעשה קטן כלום להמירו בגת חורין כמו קטן שקנה יומתו מן התורה דאינו נותן גט עד שיגדיל ואע"ג דפטורות כגר שיש כגר שנש ממכרן ממכר במטלטלים (לקמן נט.) היינו בממון דוקא דהפקר ב"ד היה הפקר אלא נראה לו לפרש דכתב ליה גיטא על שמיה דאפוטרופוס ואע"ג דנעלמא אין האפוטרופסין רשאין להוציאן לחירות הכא כיון דעשה שלא כהוגן להקטנתו לגנו קטן הפקירוהו ב"ד ונתנוהו לאפוטרופוס לשחרו כדאמרינן דאפוטרופסין חורמין ומעבדין לאכול ואע"ג דדרשינן (לקמן דף נב.) אתם ולא אפוטרופסי' אלא הפקר ב"ד הפקר והפקירו ב"ד התנאה של תינוק ותנינן דאפוטרופ' שיוכל לחרוש ותינו אוכל טבלים וכלא קרקושי זוזי לא לו לו בית דין להפקירו ליתן לאפוטרופא לשחררו דתינו נכון לעבור על דעתו של תינוק ור"ת מפרש דהכא לאו קנקא הוא מדלא קאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך נעשה לו שלא כהוגן כדקאמר בינמות בפ' ב"ש (דף קי.) אכל כאשר עשה כן יעשה לו הוי דינא כדאשכחן בפ"פ השולח (ב"מ דף קא:) וכדין יכול האפוטרופוס לשחררו דרך מכירה כדאמרינן (ג) ומוכרין אותן לאחרים ולרבי נתן דמי עצמו ויוצא ואפילו אלא קרקושי זוזי אלא משום דמי מזי כחוכא ואיטולא שהתינוק עומד ולוות שלא למכור לפי שאבי מלמדו לוות ואיכא לוות שפתים אבל כי מקרקש ליה זוזי לא יתום לדברי אביו וגיטא דחירותא נמי לא הוה צריך לכסף גומר אלא שטר דדוקא ביולא בראשי אברים איכא דאצרין שטר משום דכתיב ישלמנו כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כד:) אלא לפי שנעשה על כרחו של אב צריך מדרבנן לגיטא דחירותא שלא יאמר לו עבדי אתה:

חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר. האי מייש' הוי ודאי כמו מייש'ינן שמא נמי מילין כאבו (לעיל דף יט:): **הודאת** בעל דין בו'. נעתון לא אמרינן הכי דפעמים סבר שמקבל מידו חכה בה והוא לא קבל והא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא הוא כדמפיק ולא פליגי: **הקדש** חמץ ושחרור בו'. פי' בקונטרס דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד אבל קדושת דמים לא כדמשמע בערכין (דף כג.) וכפ' אע"פ (כתובות דף נט:) נמי אמרינן שאני קונמות דקדושת הגוף ניעבו כדרבא כו' משמע דווקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד וקשה לר"ת דאי חציב גרשותו של לוה כל זמן שלא הגיע הזמן אפי' קדושת דמים נמי תפקיע מיד שעבוד ואי לא חציבי גרשותו אפי' קדושת הגוף נמי לא דכי יקדיש את כיתו כתיב מה כיתו גרשותו אף כל גרשותו ואור"י דרבא לטעמיה דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לא.) דנעבל חוב מכאן ולהבא הוא גוזבה וחציב גרשותו ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שעבוד כגון שור תם למזבח או קונמות דפ' אע"פ (כתובות דף נט:) ואלטלא דפרסוה אמיתא בינמות בפרק אלמנה (דף פו:) דכיון שחל שעה אחת תו לא פקע דלא עדיף שעבוד מנתינת דמים וכן חמץ וכן שחרור ומפרש בירושלמי טעמא משום דלא מלינו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד והייט דכפרשית דקדושת הגוף כיון דחיילא תו לא פקע אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכח מקדיש כיון דיש לה פדיון ורא"ה לפקוע כדאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח לחוזרת לבעלים ביובל והא דלא חציב רבא מת כגון שעשה ביתו אפוטיקי והשתמהה לו דמפקיעין מידי שעבוד משום דהוו בכלל הקדש והא דלא חציב רבא מכר דעשה שוטו אפוטיקי ומכרו (כ"ק יא:) דאין בעל חוב גוזבה ממנו אתם מקנמת דרבנן היא משום מכר דעשה עבדו אפוטיקי ומכרו בעל חוב גוזבה הימנו (שם) כיון דאית ליה קלא ומזכרים הלקוחות ועוד יש לומר דלא חציב אלא הכי דעשה עבדו אפוטיקי ומכרו בעל חוב גוזבה הימנו (שם) מודה רבא דלמפרע הוא גוזבה ואם תאמר כיון דקונמות מפקיעין מידי שעבוד דהקדש ת"כ כל לוה יפקיע נכסיו מן המלוה שיאסר עליו בקונמות וי"ל דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל חוב כדאמר בפ' אע"פ דאלמוה רבנן לשעבודה דבעל דעל כרחיך לאו דווקא דבעל דהא ברים המדיר (כתובות דף נ.) פריך וכיון דמשעבד לה כל כמיניה דמפקיע ליה לשעבודה אלמה דאלמה והא דאמרינן בפרק אלמנה (ינמות דף פו:) דקנייה מיתנא ומפקע ליה לשעבודה דאלמה יש לתלק דלא אמרינן אלמוה אלא בקונמות דלא מיתסרי אלא אבעל חוב דלילו

ומקרקיש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה ת"ר האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר: ת"ר האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לפלוני (ו) ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר ת"ר האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי האומר נתתי שדה לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא: **מתני'** עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב אלא משחרר: **גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

הוה שכבר נתן על ידי שטר אי בקנין מתנה גמורה אבל אתנה היכי נימא דקנה: **שמא זיכה לו.** גט מיכות: **על ידי אחר.** ואמר לו זכי בו לפלוני חכמת הוא לו חכין לו שמקבל מידו חכה בה **דין.** עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נתמן ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה דאמרינן טעה בסבור שקבלה זה מידו: **משלשין.** ביד שלש נתמן עד שיבא אליהו: **הא נאכלת הא בכרא.** אם מקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נתמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבואו עדים שמכרה לאביו חה לא ידע: **מתני' אפותיקי.** אם לא אפרע לך תוכך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותה: **ושחררו.** בגמרא מפרש לה לטולה: **גמ' שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני.** שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקיע שעבוד כדרבא: **הקדש.** עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח. ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמים לא תפקיעה שעבוד כדתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו: **חמץ.** עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אלא אחי איסור חמץ ומפקע לשעבודייה דעובד כוכבים והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: ויאמר

פקע אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכח מקדיש כיון דיש לה פדיון ורא"ה לפקוע כדאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח לחוזרת לבעלים ביובל והא דלא חציב רבא מת כגון שעשה ביתו אפותיקי והשתמהה לו דמפקיעין מידי שיעבוד משום דהוו בכלל הקדש והא דלא חציב רבא מכר דעשה שוטו אפותיקי ומכרו (כ"ק יא:) דאין בעל חוב גוזבה ממנו אתם מקנמת דרבנן היא משום מכר דעשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גוזבה הימנו (שם) כיון דאית ליה קלא ומזכרים הלקוחות ועוד יש לומר דלא חציב אלא הכי דעשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גוזבה הימנו (שם) מודה רבא דלמפרע הוא גוזבה ואם תאמר כיון דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד דהקדש ת"כ כל לוה יפקיע נכסיו מן המלוה שיאסר עליו בקונמות וי"ל דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל חוב כדאמר בפ' אע"פ דאלמוה רבנן לשעבודה דבעל דעל כרחיך לאו דווקא דבעל דהא ברים המדיר (כתובות דף נ.) פריך וכיון דמשעבד לה כל כמיניה דמפקיע ליה לשעבודה דאלמה והא דאמרינן בפרק אלמנה (ינמות דף פו:) דקנייה מיתנא ומפקע ליה לשעבודה דאלמה יש לתלק דלא אמרינן אלמוה אלא בקונמות דלא מיתסרי אלא אבעל חוב דלילו

שמת המקבל ובנו אומר לא נתן שדה זו לאבא משלשים הפירות ביד שליש עד שיתברר בין שניהם דשמא יבואו עדים שספרה לאביו ובנו אינו יודע: **מתני'** עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו משורת הדין

עין משפט נר מצוה

פ א ב ג מי' פ"ו מהל' עבדים הלכה כ טוש"ע יו"ד סי' רמ: סעיף עד [ורש"ש סי' רט סעיף ד]:

פא ד ה ו מי' פ"ד מהל' שכיר ומתנה הלכה יא סמג עשין סב טוש"ע מ"מ סי' רמה סעיף ה:

פב ז מי' פ"ו מהל' עבדים הלכ' ג טוש"ע יו"ד סי' רמ: סעיף ה:

פג ח מי' פ"ד מהל' שכיר ומתנה הלכה יב סמג עשין סב טוש"ע מ"מ סי' רמה סעיף ד:

פד ט י מי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

פה כ כ מי' פ"מ מהל' עבדים הלכה נח ופ"ש מהל' מלוה הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע יו"ד סי' רמ: סעיף סח וטוש"ע מ"מ סי' קח סעיף ו:

פו מ מי' פ"ו מהל' ערכין הלכה יד [ופ"ב מהל' נדרים ה"ז ופ"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ו ז סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קח סעיף ז:

פז נ מי' פ"מ מהל' עבדים הלכה נח [ופ"ז מהל' מוכר הי"מ] סמג עשין סז טוש"ע שם סעיף ז וטוש"ע יו"ד סי' רמ: סעיף סח:

תוספות רי"ד

זוזי מוקמי ליה אפוטרופא ומקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה גיטא דחירותא על שמיה. פי' אקנייה לבנו בב"ד קטן שאין ראוי לכופו בב"ד ומוקמי אפוטרופיא לינוקא לברור לו דמים יפין כמה שהוא נמכר בשוק שהרי צריך העבד לכתיב לו שטר על חצי דמיו ומקרקש ליה עבדא מעט זוזי לינוקא כדי שלא יצטרכו ב"ד לכופו אלא הוא ישחררנו (הוא) מדעתו בשביל זוזי ובלא קרקש זוזי א"א דינוקא לאו בר כפייה הוא ואפוטרופוס' אינם רשאין להוציא עבדים לחירות ולא לחיב ליתומים כדאמרינן לקמן בפ' הניזקין ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין מדבנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמי' לעיין בתקנתו ולשומו בדמים מעולין ואי ק' וכי שחרורי של קטן שחרור הוא והרי אין קידושין קידושין ואין מכירתו מכירה בקרקעי ואין מעשיו כלום ובמטלטלין עביד רבנן תקנתא משום כדי חייו אבל היאך יתיר העבד בשחרורו בבת ישראל. תשובה בפ' הניזקין אני עתיד להוכיח שאין זכייה לקטן מדאורייתא כלל כ"א מדרבנן וכל מה שנותנים לו מתנה מדאורייתא אינה מתנה ולא קנאה אלא מדרבנן והאי דאיקנייה לבנו קטן מן התורה אין קניינו כלום כ"א מדרבנן ונדיין עבד אביו הוא והאי דמצרכי' לקטן לכתוב לו גט על שמו כדי להפקיע קנין דרבנן שיש לו עליו אבל מיהו לאביו ודאי הוי כופין לכתוב לו שחרורו שקניינו גמור הוא ולא נסתלק מעליו והוא הדין לתקנותו לבנו קטן שאמר בלבו אע"פ שיכופו אותו לכתוב לו גט חירות לבנו שהוא קטן לא יכופו ולא יתיהדו בכח ישראל מפני קנין בנו שתקנו לו חכמים זכייה והלכך לא יהו חכמים נוקקים בשחרורו של זה ולפי' קרקש לזה בזוזי שיתרצה מאליו לשחרור בלא כפייה דיפקע קנין דרבנן שיש לו עליו ואביו שהוא גדול בודאי שיכפהו לכתוב לו גט שחרור להפקיע קנין גמור שיש לו עליו: ת"ר האומר עשיתי עבדי פלוני ב"ח נעשה ב"ח הרי הוא ב"ח אעשנו ב"ח רב"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר [יוחנן] וכולן בשטר. פי' צריך שיכתוב לו הלשונות בשטר אבל אם אמר לו בדבור בעלמא

מסורת הש"ס

א) [לקמן פה. קדושין סה: ב"מ נ:], **ב)** ב"ק 5. ינמות מו. וסו: כתובות נט: נדרים פו:, **ג)** [דף נט:], **ד)** נמ"ל: וכן סולן בשטר בשדה הכי פירוש, **ה)** ל"ל שמסרה, **ו)** [ל"ל והקדש].

הגהות הב"ח

(א) גמ' (ר"מ אומר) תא"מ וי"ב ניכסה הלפפי רבי אומר; **(ב)** תוס' ד"ה וכתב וכו' דרך מכירה כדאמרינן. ב"ב לעיל דף לח ע"ב:

מוסף רש"י

הודאת בעל דין כמאה עדים. בריש"א היא כמיקפפא דב"מ גפ' לאמון (ב"מ נ.) דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה, הרי סמוך על מקלת הודאתו (קדושין סה:). **הקדש חמץ** ושחרור מפקיעין מידי שעבוד. בקדש, כגון שעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו, מפקיע שעבוד המלוה ונוכה תוכו ממקום אחר חב כגר לקרבן ואינו נזוז, דלא הוה קני ליה אלא לגוביינא בעלמא, ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לא מפקיע שעבוד כמקום שהיא ומלי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי תליפין דהוי כקונה עצמו מידו ככסף דאמרינן לעיל (ו) גבי הוא דשקיל כומתיה שדה בה אי נמי שביב מרא משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי. וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן (ד) דאינו בדיבורא לא מיקניא אלעא. ואני שמעתי וכולן בשטר צריך לכתוב גט שחרור וכן גבי שדה צריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמיתה בעלמא היא ויש להקשות בעלמא גבי עבד איכא למימר בלשון מירות פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא קנה נהי דגבי נתתי ונתתיה נימא הרי

ומקרקיש ליה. בעבדא: **זוזי.** דכר מועבא לינוקא ולא יצטרכו ב"ד לכופו שהוא שחרורוהו מדעתו בשביל זוזי. ובגלאו קרקושי זוזי לא אפשר דינוקא לאו בר כפייה הוא ואפוטרופסין אין רשאין להוציאן לחירות ולא לחוב ליתומים דאמרינן בהמזקין (לקמן דף נב.) ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג **האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא הרי הוא בן חורין.** כלומר בא' מן הלשונות הללו הרי הוא בן חורין: **אעשנו בן חורין רבי אומר קנה.** דהכי משמע דאעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ותנן מוקמינן לה בדכתב ליה הני ליטני בשטרא ומסר ליה: **וחכמים אומרים לא קנה.** שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן וכשאר אחר ועדיין לא עשה: **אמר רבי יוחנן וכולן בשטר.** האי האומר דקתני כותב הוא שכתב לו אחד מן הלשונות הללו ומסר לו אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומלי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי תליפין דהוי כקונה עצמו מידו ככסף דאמרינן לעיל (ו) גבי הוא דשקיל כומתיה שדה בה אי נמי שביב מרא משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי. וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן (ד) דאינו בדיבורא לא מיקניא אלעא. ואני שמעתי וכולן בשטר צריך לכתוב גט שחרור וכן גבי שדה צריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמיתה בעלמא היא ויש להקשות בעלמא גבי עבד איכא למימר בלשון מירות פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא קנה נהי דגבי נתתי ונתתיה נימא הרי

תוספות רי"ד (המשך)

אינו כלום ויכול לחזור בו האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו. אתננה לו הרי היא שלו ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר: האומר עשיתי פלוני עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת ב"ד כ"ק עדים ומכאן מוכיח שהמוכה גט שחרור לעבד ע"י אחר אע"פ שלא הגיע הגט לידו של עבד נשתחרר כדכתיבנא בפ"ק: האומר נתתי שדה פלוני לפלוני ההוא אומר לא נתן חיישינן שמא זכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת ב"ד כ"ק עדים: מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבא אמר משלשים את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא. פי' אם היה מקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות ואע"פ שאמר נתתי לו שסבור היה שקיבלה והרי המקבל מודה שלא קבלה: והאי דאמר משלשים בברא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com